

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України
«Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження спеціалізації суддів
з розгляду військових кримінальних правопорушень,
кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства
та міжнародного правопорядку
(реєстр. № 10301 від 29 листопада 2023 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 01 грудня 2023 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 12 грудня 2024 року (протокол № 177) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження спеціалізації суддів з розгляду військових кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (реєстр № 10301 від 29 листопада 2023 року), поданий народним депутатом України Демченком С.О. (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту його метою є підвищення ефективності здійснення правосуддя щодо військових кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку шляхом запровадження відповідної спеціалізації суддів.

Для досягнення зазначеної мети автором пропонується внести зміни до статті 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими, зокрема, передбачити у місцевих загальних судах та апеляційних судах спеціалізацію суддів зі здійснення кримінального провадження у справах про військові кримінальні правопорушення, кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, які будуть обиратися з числа суддів відповідного суду зборами суддів цього суду на строк не більше п'яти років і можуть бути переобрані повторно.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Відповідно до частин першої-третьої статті 124, частини першої статті 125 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди; делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом.

Статтею 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачена спеціалізація судів. Так, суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. У випадках, визначених законом, а також за рішенням зборів суддів відповідного суду може запроваджуватися спеціалізація суддів з розгляду конкретних категорій справ.

Наразі у місцевих загальних судах та апеляційних судах діє спеціалізація суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх. Законопроектом пропонується додати нову спеціалізацію суддів – із здійснення кримінального провадження у справах про військові кримінальні правопорушення, кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Як зазначає Консультативна рада європейських суддів у своєму Висновку (2012) № 15 стосовно спеціалізації суддів:

- доскональні знання певних питань в правовому полі може поліпшити якість рішень, які приймаються суддею. Спеціалізований суддя може стати більш компетентним в певних сферах, що може посилити авторитет судів;
- зосередження матеріалів справ в руках обраної групи спеціалізованих суддів може сприяти єдності в судових рішеннях і, як наслідок, може запровадити юридичну однозначність;
- спеціалізація може допомогти суддям шляхом неодноразового розгляду схожих справ підійти до кращого розуміння реалій, що пов'язані із виникненням справ, на технічному, соціальному або економічному рівнях, і як результат, визначити найбільш сприятливе рішення, що підходить саме до цих реалій;
- спеціалізований суддя, який володіє знаннями, не пов'язаними тільки з юриспруденцією, може сприяти мультидисциплінарному підходу до вирішення питань;
- спеціалізація за рахунок більшої компетентності в означеній сфері права може сприяти покращенню ефективності та оперативності розгляду справ, беручи до уваги постійно зростаючу кількість справ (пункти 9-13 Висновку).

Пунктом 14 частини першої статті 92 Конституції України передбачено, що виключно законами України визначаються судоустрій, судочинство, статус суддів.

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Основного Закону України).

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, посилаючись на Висновок Консультативної ради європейських суддів (2012) № 15 стосовно спеціалізації суддів, прийнятий на 13-ому пленарному засіданні цієї Ради (Париж, 5-6 листопада 2012 року), підтримує прийняття Законопроекту.

Дослідницька служба Верховної Ради України в цілому підтримує прийняття Законопроекту, проте висловлює зауваження стосовно строку набрання ним чинності.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в цілому підтримує прийняття Законопроекту. Разом з тим, вносить деякі пропозиції, зокрема, щодо уточнення вимог до професійних якостей суддів, що розглядатимуть справи стосовно військових кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Вища рада правосуддя в цілому підтримує ідею впровадження військової спеціалізації суддів, проте висловила низку застережень до положень Законопроекту, зокрема, щодо більш комплексного підходу до вирішення питання військової юстиції в Україні.

Верховний Суд, Рада національної безпеки і оборони України та Головне управління Національної гвардії України підтримують прийняття Законопроекту.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України та Служба безпеки України не мають зауважень та пропозицій до Законопроекту.

Рада суддів України заперечує проти прийняття Законопроекту, вважає недоречним створення окремої спеціалізації суддів з огляду на незначну кількість справ заявленої категорії і значний дефіцит суддів.

Міністерство юстиції України, в цілому підтримуючи прийняття Законопроекту, звертає увагу на потенційну проблему із набранням ним чинності у зв'язку із великою кількістю вакантних посад суддів в судах.

Міністерство оборони України у своєму листі від 30 серпня 2024 року № 220/12530 не підтримало прийняття Законопроекту та вважало за доцільне створення військових судів; у листі від 21 листопада 2024 року № 220/16919 підтримало прийняття Законопроекту та звернуло увагу на необхідність встановлення додаткових вимог до суддів, які будуть розглядати таку категорію справ.

Міністерство фінансів України підтримує прийняття Законопроекту та зазначає, що його реалізацію буде здійснено в межах видатків, передбачених Державній судовій адміністрації України в Державному бюджеті України на відповідний рік за бюджетною програмою за КПКВК 0501020 «Забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційним судами та функціонування органів і установ системи правосуддя».

Офіс підтримки адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу у своєму висновку зазначив, що Законопроект не суперечить Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Крім того, правовідносини, що належать до сфери правового регулювання Законопроекту, частково охоплюються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод

1950 року, Висновком Консультативної ради європейських суддів (2012) № 15 стосовно спеціалізації суддів від листопада 2012 року, Рекомендацією (2010)12 Комітету Міністрів для суддів країн-членів: незалежність, ефективність та відповідальність від 17 листопада 2010 року.

Під час підготовки до другого читання члени Комітету вважають за доцільне опрацювати питання встановлення критерію для запровадження відповідної спеціалізації суддів в залежності від кількості суддів у місцевому суді.

Врахувавши вищевикладене та обговоривши Законопроект, відповідно до статей 93, 111, 114 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження спеціалізації суддів з розгляду військових кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (реєстр № 10301 від 29 листопада 2023 року), поданий народним депутатом України Демченком С.О., і за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити заступника Голови Комітету Павліша П.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

